

א שטיקל שפת אמת

על הדף

מסכת עירובין - דף י

שם בגמ' תנא כו' ר' יהודה אומר אינו צריך למעט¹. (י א')

לפי מה דמסקינן לעיל דתנא קמא ור' יהודה בגובה עשרים פליגי, אי למעלה מעשרים שלטא ביה עינא, או לפי מה שכתב הרבינו יהונתן², דפליגי אי קורה משום מחיצה או משום היכרא, אם כן צריך לומר דבתרתי פליגי, דברוחב מעשרה לא תליא בזה, רק אי יצא משיעור פתח, ור' יהודה מפתח מלכין גמיר לענין הרוחב מעשרה.

ויש לעיין, אי לר' יהודה לא מיפסל שום פירצה אף ביותר מעשר, או דוקא במחיצה רביעית דהתירו חכמים בלחי וקורה אף שנפרצה במלואה כל שיש עליו שם פתח, ועל זה סבירא ליה לר' יהודה דגם בטפי מעשרה חשוב פתח, אבל בג' דפנות דמחיצה בעינן, ובנפרצה במילואה אוסר, הוא הדין טפי מעשרה יש לומר דאוסר. ואי נימא דלעולם מתיר ר' יהודה פרצה יותר מעשר, אתי שפיר טפי הדמיון דמדמינן לה לפסי ביראות, דהא שם בכלל הד' מחיצות מתיר ר' יהודה עד י"ג אמה.

מיהו לקמן (י"ט ב) מוכח דמודה ר' יהודה בעלמא דפרצה בעשרה פוסל, ע"ש דקאמר זו תורת מחיצה עליה ופרצותיה בעשר כו'. ועיי"ש בחי' הריטב"א³ ג"כ⁴:

¹ לשון הגמרא: אמר אביי, תנא והרחב מעשר ימעט ר' יהודה אומר אינו צריך למעט. וכן מובא לעיל דף ב ב': והא תנן והרחב מעשר אמות ימעט ולא פליג ר' יהודה, אמר אביי, פליג בברייתא דתניא, והרחב מ' אמות ימעט ר' יהודה אומר אינו צריך למעט.

² דברי רבינו יהונתן על הר"ף על המשנה ד"ה מבוי, וז"ל: מבוי מלשון [שופטים א] מבוא העיר. והוא החלל המוקף ג' מחיצות ואין בו כותל רביעי, ומדאורייתא רה"ר גמורה היא, אבל חכמים חששו, כיון שראשו אחד פתוח לרשות הרבים או לכרמלית דילמא אתי למיטעי ולמשרי רה"ר גמורה, אי נמי כי היכי דלא ליתו לטלטולי מרשות הרבים לתוכו, דכיון שנפרץ במילואו לרשות הרבים ושוה הוא לרה"ר אמרי דין רה"ר יש לו. **לפיכך הצריכו לעשות היכרא לבני רה"ר ולבני רשות היחיד שלא יטלטלו מזה לזה**, ותקנו להניח קורה רחבה טפח על כותל המבוי להודיע ששתי רשויות הן, וקים להו לרבנן דעד עשרים אמה שלטא ביה עינא, לפיכך אמרו שאם המבוי גבוה עשרים אמה לבד כלומר החלל שיש מן הקרקע עד הקורה כשר המבוי. ואם יש לחלל כ' אמה ומשהו צריך להמעיט גבוה ולהעמידו על עשרים, דיותר מזה לא שלטא ביה עינא. ור' יהודה פליג ואמר, דאינו צריך למעט, **דסבירא ליה לאו לשום היכרא בעלמא הותקנה קורה אלא לשם מחיצה**, דאמר' פי תקרה הפנימי יורד וסותם, וכיון דהכי הוא שאין רגל הנכנסת והיוצאת תחתיה יכולה לבטל המחיצה מה לי תוך כ' מה לי למעלה מעשרים הכל דין אחד וא"צ למעט. ואזיל רבי יהודה לטעמיה דאמר בפרק כל גגות העיר (דף צה א). ועוד אמר רבי יהודה מערבין במבוי המפולש וחכמים אוסרים. דס"ל דאף ע"פ שהוא מפולש מערבין ומטלטלין בתוכו, כיון דיש לו קורה לשני ראשיו דאמרין פי תקרה יורד וסותם ויש לו ד' מחיצות ורגלי הנכנסים והיוצאים תחתיהן [דף כב סוף ע"ב] אין מבטלין מחיצה. **ורבנן סבירא להו דקורה משום היכרא ולא משום מחיצה**, ובעינן שלש מחיצות ולחי או קורה לרביעית להיכר, וכיון שהוא מפולש ואין לו אלא שתי מחיצות אפי' יעשה לו לחי שהוא משום מחיצה אתו רגלי הנכנסים והיוצאים [שם] ומבטלי המחיצה. וכן כתב הרשב"א שם בתוספות ביאור וז"ל: ואיכא למידק, היכי קאמר ר' יהודה זו תורת מחיצה עליה ופרצתה בעשר, והא קתני בפ"ק, הרחב מעשר ימעט ור' יהודה אומר אינו צריך למעט, **ומסתברא דר' יהודה לא קאמר אלא במקום שיש שתי מחיצות גמורות כמבוי המפולש או שני בתים בשני צידי רשות הרבים דכיון דאיכא שתי מחיצות הו"ל לר' יהודה רה"ר גמורה** והלכך מכאן ומכאן דאינו צריך אלא לחי וקורה מדרבנן אפי' ביתר מעשר נמי ואפי' עד שלש עשרה אמה ושליש סגי לי' בלחי וקורה דומיא דפסי ביראות אבל הכא דאיכא לשתי המחיצות פרצות ואתה צריך להתיר מצד עומד מרובה על הפרוץ שאין אנו מתירין אלא פרצה כעין פתח לעולם אין מתירין בהן פרצה יתירה על עשר דכל שהיא יתירה על עשר נפקא לה לכ"ע מתורת פתח ואין עומד מרובה מתיר כנגד הפרצה. וכן כתב הר"ן, ובתוס' הר"ד.

³ וז"ל שם: והקשו בתוספות היכי אמרינן לרבי יהודה דבעלמא פרצה בעשר בלחוד והא קתני בברייתא (י א') דכל שהוא יותר מעשר אינו צריך למעט, ותיירצו דהתם הוא במחיצה רביעית דמבוי סתום או אפי' במבוי מפולש בשתי רוחות כשהוא מערב רשות הרבים בקורה או לחי מכאן ומכאן ויש שם שתי מחיצות שלימות ולרבי יהודה שתי מחיצות דאורייתא,

⁴ אפשר שצריכין לגרוס: כ"כ, - כתב כן.